

Τα αρχαία θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας

Αφιέρωμα στα αρχαία θέατρα που κοσμούν το Νομό μας και αποτελούν σύμβολο ομορφιάς, πολιτισμού και παιδείας

Γράφει ο Γιώργος Π. Μπαμπάνης

Συχνά ακούω ή διαβάζω για τα αρχαία θέατρα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, τα οποία έχει αποκαλύψει πριν από πολλά χρόνια ή πρόσφατα η αρχαιολογική σκαπάνη σε σημαντικές ή λιγότερο σημαντικές αντίστοιχες αρχαίες πόλεις του Νομού μας, αλλά με απογοήτευση διαπιστώνω ότι στη δική μας, την απέραντη αρχαία πόλη της Παλαιομάνινας με την επιβλητική ακρόπολη, τις εντυπωσιακές πύλες, τους αγέρωχους πύργους και τα ατέλειωτα κυκλώπεια τείχη που προκαλούν δέος, δεν έχει εντοπισθεί το αρχαίο θέατρο. Και πώς, άλλωστε, να αποκαλυφθεί ένα χωμένο στο έδαφος από τη χιονοστιβάδα αιώνων ένα θέατρο, όταν δεν διενεργούνται συστηματικές αρχαιολογικές ανασκαφές; Πρόκειται για ένα ερώτημα που επίμονα έχει θέσει και θέτει συνεχώς ο παππούς μου, δημοσιογράφος και συγγραφέας, Δημήτρης Στεργίου, αλλά, δυστυχώς απάντηση δεν έχει δοθεί, μολονότι ως πρόεδρος της Εταιρείας Φίλων των Μνημείων της Παλαιομάνινας χρηματοδότησε με 23.000 ευρώ την έναρξη των αρχαιολογικών ανασκαφών πριν από μερικά χρόνια στην Παλαιομάνινα υπό την εποπτεία του διακεκριμένου καθηγητή της Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Βασίλη Λαμπρινουδάκη. Ας ελπίσουμε ότι πολύ σύντομα θα ξαναρχίσει η αρχαιολογική σκαπάνη να αποκαλύπτει τα μυστήρια που κρύβει η αρχαία πόλη και, φυσικά, το αρχαίο θέατρο που σίγουρα βρίσκεται εντός των τειχών.

Πριν προχωρήσω στην παρουσίαση των αρχαίων θεάτρων του Νομού μας, παραθέτω μερικές πληροφορίες για την ιστορία του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, με την επισημάνση ότι όλες αντλήθηκαν από το Διαδίκτυο, αφού δεν είμαι ειδικός.

Λοιπόν, το αρχαίο ελληνικό θέατρο, θεσμός της αρχαιοελληνικής πόλης-κράτους, διδασκαλία και τέλεση θεατρικών παραστάσεων, επ' ευκαιρία των εορτασμών του Διονύσου, αναπτύχθηκε στα τέλη της αρχαϊκής περιόδου και διαμορφώθηκε πλήρως κατά την κλασική περίοδο -κυρίως στην Αθήνα. Φέρει έναν έντονο θρησκευτικό και μυστηριακό χαρακτήρα κατά τη διαδικασία της γέννησής του, αλλά και έναν εξίσου έντονο κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα κατά την περίοδο της ανάπτυξής του

Το θέατρο στην αρχαία Ελλάδα έχει τις ρίζες του στη λατρεία του Διονύσου, θεού του κρασιού και της γονιμότητας, έναν από τους θεούς του Ολύμπου που τιμήθηκε στον ελληνικό κόσμο.

Στο μύθο, οι οπαδοί του Διονύσου ήταν σάτυροι, μεθυσμένοι, μισοί ζώα, μισοί ανθρώπινα πλάσματα, και Μαινάδες, ή «τρελές γυναίκες». Στην αρχαία Ελλάδα οι οπαδοί του Διονύσου έπαιζαν μερικές φορές αυτούς τους ρόλους (προσποιούνταν ότι είναι σάτυροι ή μαινάδες) στις θρησκευτικές τελετές τους, με πολύ τραγούδι, ποτό, χορό και προς τιμήν του θεού τους.

Αυτή η γιορτή, η οποία λάμβανε χώρα τον Δεκέμβριο στην ύπαιθρο και τον Μάρτιο στην πόλη, δεν ξεκινούσε μέχρι να ολοκληρωθούν ορισμένα τελετουργικά. Η απόδοση ενός διθυράμβου, ένα τραγούδι αφιερωμένο στον Διόνυσο, παιζόταν πριν την ιεροτελεστία.

Αυτή η νέα μορφή παράστασης που εισήχθη στο ευρύ κοινό, κέρδισε γρήγορα δημοτικότητα και ο Πεισίστρατος αποφάσισε να κατασκευάσει ένα θέατρο, για την απόδοση των διθυράμβων προς τιμήν του Διονύσου. Σύμφωνα με τον κανόνα του Πεισίστρατου, μετατράπηκε σε τραγωδία διαγωνισμός για το καλύτερο παιχνίδι σε 538 Π.Χ.. Σύντομα, έκτοτε, οι θεατρικές παραστάσεις απέκτησαν νέα σημασία και νόημα, και το 534 π.Χ έγινε η πρώτη γιορτή του Διονύσου. Η πρώτη καταγεγραμμένη νίκη στο διονυσιακό Φεστιβάλ σημειώθηκε την ίδια χρονιά, όταν ο Θέσπις, επίσης θεατρικός συγγραφέας, κέρδισε τον αγώνα.

Ο Θέσπις και το αρχαίο θέατρο

Ο Θέσπις θεωρείται μια από τις κυρίαρχες μορφές στην ιστορία του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, καθώς είναι ο πατέρας της τραγωδίας. Σύμφωνα με την ιστορική παράδοση, ο Θέσπις ήταν αυτός που στάθηκε πρώτη φορά απέναντι από ένα μέλος του χορού και αποκρίθηκε σε πεζό λόγο, σε μια μορφή διαλόγου που μέχρι τότε ήταν άγνωστη στο θέατρο, καθώς όλα είχαν μορφή τραγουδιστή, μέσω των διθυράμβων. Έπειτα ο ίδιος οργάνωσε ένα θίασο, έγραφε έργα σε

διαλογική μορφή, πάντα όμως και με χορικά μέρη, και άρχισε να περιοδεύει στον ελλαδικό χώρο, παρουσιάζοντας τη νέα αυτή μορφή Τέχνης.

Μόλις η τραγωδία έγινε μια καθιερωμένη μορφή τέχνης, ο ανταγωνισμός στο θέατρο γρήγορα επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει και την κωμωδία. Η τραγωδία εμφανίστηκε στο διονυσιακό Φεστιβάλ για πρώτη φορά το 534πΧ, , ακολουθούμενο από το σατυρικό δράμα περίπου το 500 π.Χ., και την κωμωδία το 486 π.Χ..

Δυστυχώς από την πλούσια θεατρική λογοτεχνία της αρχαιότητας έχουν σωθεί πολύ λίγα έργα, μεταξύ των οποίων οι γνωστές τραγωδίες από τον Αισχύλο (525-426 π.Χ.), το Σοφοκλή (496-406 π.Χ.), και τον Ευριπίδη (485-406 π.Χ.), και τις κωμωδίες που αποδίδονται στον Αριστοφάνη (450-385 π.Χ.) και στο Μένανδρο (342-290 π.Χ.). Αν και τα περισσότερα από τα έργα τους έχουν χαθεί ή καταστραφεί, έχουμε μείνει με μια αρκετά καλή εντύπωση του στυλ γραφής τους. Τα γραπτά τους μας έδωσαν επίσης πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με την απόδοση και το θέμα των ελληνικών θεατρικών έργων.

Το αρχαίο θέατρο στην Ελλάδα

Τα θέατρα χτίστηκαν σε πλαγιές λόφων στην ύπαιθρο και συχνά χωρούσαν πολλές χιλιάδες θεατές, όπως το θέατρο της Επιδαύρου με χωρητικότητα 18.000 θεατές.

Τα αρχαία θέατρα ήταν υπαίθρια και χτισμένο σε ημι-κυκλικό σχήμα με σειρές καθισμάτων κλιμακωτά από πέτρα. Το σχήμα των θεάτρων έδωσε σε όλους στο ακροατήριο άριστη προβολή και επίσης σήμαινε ότι θα μπορούσε να ακούσουν τους ηθοποιούς πάρα πολύ καλά σε όποιο σημείο και αν κάθονταν.

Στο κέντρο του θεάτρου ήταν η ορχήστρα (κυκλικό σχήμα σκηνής), με έναν βωμό για θυσίες αφιερωμένες στον Διόνυσο.

Τα αρχαία Θέατρα στο νομό Αιτωλοακαρνανίας

Ύστερα από τις πληροφορίες αυτές για το αρχαίο ελληνικό θέατρο, ολοκληρώνω το αφιέρωμα αυτό με μια σύντομη παρουσίαση των αρχαίων θεάτρων σε αρχαίες πόλεις του Νομού μας:

1. Αρχαίο Θέατρο Οινιάδων: Το θέατρο των αρχαίων Οινιάδων βρίσκεται στη θέση Τρίκαρδος, στο δημοτικό διαμέρισμα Κατοχής, του ομώνυμου Δήμου Οινιάδων, στον νομό Αιτωλοακαρνανίας. Οικοδομικά στο θέατρο των Οινιάδων αναγνωρίζονται δύο

κατασκευαστικές φάσεις που σχετίζονται κυρίως με ανακατασκευές του σκηνικού οικοδομήματος και λιγότερο με άλλες παρεμβάσεις στα υπόλοιπα μέρη του.

Φάση I : κατά τα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. το θέατρο λειτουργεί με τη βοήθεια ενός μονώροφου ορθογώνιου σκηνικού οικοδομήματος με πέντε μεγάλα ανοίγματα στην πρόσοψή του, τα οποία ορίζονται από τέσσερις πεσσούς που έφεραν επίκρανα δωρικού τύπου με άβακα και εχίνο. Τα μεταξύ των πεσσών ανοίγματα φράσσονταν με ζωγραφικούς πίνακες (σκηνογραφία), που ανταποκρίνονταν στις σκηνοθετικές ανάγκες.

Φάση II (πρώτο μισό του 3ου αιώνα π.Χ.): Στην πρόσοψη της αρχικής σκηνής προστέθηκε προσκήνιο, το οποίο λαμβάνει πια τη θέση του κύριου δομικού στοιχείου. Ανατολικά και δυτικά της σκηνής κτίστηκαν επίσης δύο μικρά παρασκήνια που περικλείουν το προεξέχον προσκήνιο. Στην πρόσοψη των πεσσών που στήριζαν την επίπεδη οροφή του προσκηνίου, υπήρχαν σύμφυτοι ημικίονες με ιωνικά κιονόκρανα. Το αρχικό ορθογώνιο σκηνικό οικοδόμημα επεκτείνεται καθ' ύψος και από μονώροφο μετατρέπεται σε διώροφο. Στην άνω ταινία του επιστυλίου του θριγκού, ανήκει και η χορηγική επιγραφή (ΤΗ)Ν ΟΡΧΗΣΤ(ΡΑΝ), που αναφέρεται στην κατασκευή της ορχήστρας. Ταυτόχρονα με τις παρεμβάσεις στην πρόσοψη έγινε διαμόρφωση και της παλιότερης ορχήστρας με την προσθήκη και την κατασκευή σε αυτή λίθινου περιμετρικού κρηπιδώματος, καθώς και την κατασκευή κτιστού αγωγού στο χώρο μεταξύ του κοίλου και του κρηπιδώματος για τη συγκέντρωση και απορροή των ομβρίων υδάτων.

Το κοίλο του θεάτρου, που είναι λαξευμένο στον γκρίζο τοπικό ασβεστόλιθο της περιοχής, είναι μεγαλύτερο από ένα ημικύκλιο και αποτελείται από είκοσι οχτώ σειρές εδωλίων, εκ των οποίων διατηρούνται μόνο δέκα εννέα. Η ακραία νοτιοδυτική πλευρά του κοίλου είναι διαμορφωμένη με τεχνητό χωμάτινο πρανές, πάνω στο οποίο υπήρχαν κτιστές σειρές εδωλίων, ορισμένα από τα οποία διατηρήθηκαν ενεπίγραφα στο κάτω μέρος της κερκίδας. Οι θεατές προσέγγιζαν τις

θέσεις τους μέσω εννέα κλιμάκων ανόδου, οι οποίες χώριζαν το κοίλο σε έντεκα κερκίδες, χωρίς διάζωμα. Οι απολήξεις του κοίλου νοτιοανατολικά και βορειοδυτικά συμπληρώνονται με αναλημματικούς τοίχους, οι οποίοι ήταν κτισμένοι ο ένας κατά το πολυγωνίζον και ο άλλος κατά το ψευδοϊσόδομο σύστημα.

Από τα άλλα αρχιτεκτονικά μέρη του θεάτρου διατηρούνται η ορχήστρα, διαμέτρου 16,14 μ., επιστρωμένη από ένα είδος σκληρού πατημένου χώματος και πλασιωμένη με κράσπεδο, πλάτους 0,46 μ., που σώζεται σε άριστη κατάσταση. Μεταξύ της ορχήστρας και της πρώτης σειράς εδωλίων υπάρχει αποχετευτικός αγωγός με καλυπτήριες πλάκες, οι οποίες δημιουργούσαν γύρω από την ορχήστρα ένα είδος λαξευτού διαδρόμου πρόσβασης των θεατών προς τις θέσεις του κοίλου.

Σε κακή κατάσταση διατηρείται η σκηνή, από την οποία είναι ορατά μόνον τα θεμέλια του προσκηνίου, συνολικού μήκους 21,89 μ., και των παρασκηνίων, διαστάσεων 5 μ. Χ 5,62 μ. το καθένα.

Το θέατρο των Οινιάδων, όπως και άλλα θέατρα της αρχαιότητας, παρουσιάζει ορισμένες αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες, όπως η απόκλιση της συμβολής των αξόνων του κοίλου και των κλιμάκων ανόδου από το κέντρο της ορχήστρας, καθώς και η μη παράλληλη θέση του εξωτερικού τοίχου της σκηνής προς τον διερχόμενο από εκεί αρχαίο δρόμο.

Από το κοίλο σώζονται μόνον δέκα εννέα σειρές εδωλίων.

Η πρώτη συστηματική αρχαιολογική έρευνα του θεάτρου των Οινιάδων πραγματοποιήθηκε από τον Αμερικανό αρχαιολόγο Benjamin Powell, στο δεύτερο μισό του Δεκεμβρίου του έτους 1900. Κατά τη διάρκεια των ανασκαφικών εργασιών αποκαλύφθηκε η σκηνή, η ορχήστρα και περίπου το ήμισυ του κοίλου. Τον Μάιο του επόμενου έτους (1901) αποκαλύφθηκαν οι ενεπίγραφες λιθόπλινθοι με τις απελευθερωτικές επιγραφές στο νοτιοδυτικό τμήμα του κοίλου.

Έκτοτε ο χώρος παρέμεινε επιχωσμένος έως το έτος 1987, οπότε η ΣΤ' Ε.Π.Κ.Α. Πατρών, δια του προϊσταμένου της, κ. Λάζαρου Κολώνα, ανέλαβε την πλήρη αποκάλυψή του. Κατά τη διάρκεια των εργασιών αυτής της περιόδου πραγματοποιήθηκε μεθοδικός καθαρισμός του θεάτρου, στα πλαίσια του οποίου αποκαταστάθηκε σε μεγάλο βαθμό κυρίως η κλίση της επίχωσης στο δυτικό τμήμα του κοίλου και αποκαλύφθηκαν έξι καλυπτήριες πλάκες του αποχετευτικού αγωγού γύρω από την ορχήστρα. Η νέα συστηματική έρευνα, μελέτη και δημοσίευση του Θεάτρου των Οινιάδων κατέστη δυνατή μετά την έγκριση της αίτησης του Ινστιτούτου Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Βιέννης από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του υπουργείου Πολιτισμού. Τη χρηματοδότηση του ερευνητικού προγράμματος ανέλαβε το Ταμείο Προώθησης Επιστημονικής Έρευνας (FWF) του Υπουργείου Πολιτισμού της Αυστρίας. Οι εργασίες στον αρχαιολογικό χώρο, που πραγματοποιήθηκαν από τον υπογράφοντα το παρόν και τον καθηγητή Σάββα Γώγο, άρχισαν το 1991, συνεχίστηκαν το 1992 και ολοκληρώθηκαν ουσιαστικά το 1993. Στο θέατρο η έρευνα ουσιαστικά ξεκίνησε από την αρχή, αφού μόνο λίγα τμήματα των κερκίδων είχαν μείνει ορατά. Εκτός από τον επιμελημένο καθαρισμό των αρχιτεκτονικών του στοιχείων, και την αποτύπωση του κοίλου, της ορχήστρας με τον

αποχετευτικό αγωγό ομβρίων υδάτων και της σκηνής του θεάτρου, οι εργασίες αυτές συμπληρώθηκαν με σχεδιαστικές τομές σε όλα τα βασικά σημεία του θεατρικού οικοδομήματος και με αποτυπώσεις (κατόψεις, όψεις, τομές) αρχιτεκτονικών μελών, κυρίως από το επιστύλιο του προσκηνίου, τα οποία βρέθηκαν σε διάφορα μέρη του θεατρικού χώρου. Επίσης αποτυπώθηκαν τα αναλήμματα του κοίλου και οι τοίχοι της σκηνής στην όψη τους.

Τέλος, πραγματοποιήθηκαν δοκιμαστικές τομές σε επιλεγμένα σημεία, του σκηνικού χώρου, του αποχετευτικού αγωγού και του κοίλου με στόχο τη συγκέντρωση συμπληρωματικών στοιχείων χρονολόγησης της κεραμικής.

Το θέατρο είναι επισκέψιμο και κάθε καλοκαίρι πραγματοποιούνται συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Οινιαδών κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του Κ.Α.Σ.

2. Το Αρχαίο Θέατρο στη Στράτου: Το θέατρο βρίσκεται στον Δήμο Στράτου (παλιό χωριό Σωροβίγλι), στον νομό Αιτωλοακαρνανίας. Από την ανασκαφή των ορατών θεμελίων του σκηνικού οικοδομήματος έχουν αναγνωριστεί τρεις οικοδομικές φάσεις. Η πρώτη χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ., η δεύτερη στον 3ο και η τελευταία στον 2ο αιώνα π.Χ.

ΦΑΣΗ I: τον 4ο αιώνα π.Χ. κατασκευάζεται ένα απλό ισόγειο οικοδόμημα ανοιχτό στην πρόσοψη προς την ορχήστρα που έχει τη μορφή στοάς. Το οικοδόμημα αυτό έχει ορθογώνια κάτοψη και διαστάσεις 18 μ. Χ 9 μ. Η είσοδος ανοιγόταν στο νότιο τοίχο. Η στέγη ήταν δίρριχτη και στηρίζονταν σε έξι εσωτερικούς κίονες, εκ των οποίων οι δύο στα άκρα εφάπτονταν στους πλευρικούς – ανατολικό και δυτικό – τοίχους του οικοδομήματος. Στην ανοιχτή πρόσοψη υπήρχαν πέντε πεσσοί και δημιουργούνταν ανάμεσα στους εξωτερικούς τοίχους έξι ανοίγματα, στα οποία τοποθετούνταν μεγάλοι ζωγραφικοί πίνακες που χρησίμευαν ως φόντο για τις παραστάσεις. Στη φάση αυτή η σκηνή βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την ορχήστρα.

ΦΑΣΗ II: στον 3ο αιώνα π.Χ. η σκηνή γίνεται διώροφη και πλέον η σκηνική δράση πλην της ορχήστρας πιθανόν να λάμβανε χώρα και στον όροφο του σκηνικού οικοδομήματος. Η ισόγεια ανοιχτή προς την ορχήστρα πρόσοψη κλείνεται και μία νέα πεσσόσχημη κιονοστοιχία στηρίζει πλέον την οροφή, μπροστά από την οποία διαδραματίζονται οι θεατρικές παραστάσεις. Στα ανοίγματα της πεσσόσχημης αυτής κιονοστοιχίας τοποθετούνται μεγάλοι ζωγραφικοί πίνακες, όπως συνέβαινε στα αντίστοιχα ανοίγματα της πρόσοψης του σκηνικού οικοδομήματος της πρώτης φάσης. Η εσωτερική κιονοστοιχία αντικαθίσταται από τοίχο και δημιουργούνται δύο ορθογώνιοι χώροι, μεταξύ των οποίων σχηματίζεται διάδρομος. Στην φάση αυτή, όπως και στην Φάση I, οι παραστάσεις διαδραματίζονται στην ορχήστρα επειδή η σκηνή ήταν μικρή. Οι κίονες της πρόσοψης αντικαθίσταται από πέντε πεσσούς οχταγωνικής τομής για την καλύτερη στέγαση του πρώτου ορόφου.

ΦΑΣΗ III: στον 2ο αιώνα π.Χ. κατασκευάζονται δύο επικλινείς διάδρομοι (ράμπες) που οδηγούσαν από τις παρόδους του θεάτρου (ανατολική και δυτική) στον χώρο των θεατρικών παραστάσεων, δηλαδή στο προσκήνιο του άνω ορόφου, ενώ ταυτόχρονα το σκηνικό οικοδόμημα αποκτά και παρασκήνια. Παράλληλα, ανακατασκευάζεται η πρόσοψη της παλιάς ισόγειας σκηνης, στην οποία τοποθετήθηκαν δώδεκα (12) δωρικοί ημικίονες. Στην φάση αυτή οι θεατρικές παραστάσεις διαδραματίζονται αποκλειστικά στον πρώτο όροφο, ενώ ολόκληρο το σκηνικό οικοδόμημα ακουμπά σχεδόν στην ορχήστρα. Στην φάση αυτή χρονολογούνται και οι τιμητικές προεδρίες που τοποθετήθηκαν στο δάπεδο της ορχήστρας και η μεγάλη ορθογώνια βάση του αναθήματος μεταξύ ορχήστρας και δυτικής παρόδου.

Το θέατρο του Στράτου είναι το μεγαλύτερο από τα πέντε έως σήμερα αποκαλυφθέντα θέατρα του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Δεν σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση. Από τα αποκαλυφθέντα

μέρη του καλύτερα σώζονται: οι κερκίδες με τα εδώλια στο βορειανατολικό τμήμα του κοίλου, οι κατώτερες σειρές εδωλίων στις βόρειες κερκίδες, η πρώτη σειρά των εδωλίων, οι λεγόμενες «προεδρίες», η ορχήστρα και ο αποχετευτικός αγωγός, ενώ από το σκηνικό οικοδόμημα, το προσκήνιο και το παρασκήνιο σώζεται μόνο η θεμελίωση.

Το θέατρο ως επί το πλείστον είναι δομημένο από γκριζοπράσινους ντόπιους ψαμμιτόλιθους (κοίλο, σκηνή), ενώ τα κατώτερα μέρη του κοίλου, η κρηπίδα της περιφέρειας της ορχήστρας και ο αποχετευτικός αγωγός είναι κατασκευασμένα από λευκό ασβεστόλιθο Λεπενούς.

Το κοίλο διαιρείται από δώδεκα (12) κλίμακες ανόδου σε έντεκα (11) κερκίδες, ενώ δεν υπάρχει διάζωμα. Σώζονται τουλάχιστον τριάντα τρεις (33) σειρές εδωλίων. Η χωρητικότητά του υπολογίζεται σε 6.000 θεατές περίπου. Τα ανώτερα εδώλια του κοίλου είναι κατασκευασμένα από ντόπιους γκριζοπράσινους ψαμμιτόλιθους, ενώ τα κατώτερα μέρη από λευκό ασβεστόλιθο Λεπενούς. Στην πρώτη σειρά των εδωλίων σώζονται οι λεγόμενες «προεδρίες», ο αριθμός των οποίων ανέρχεται στις έντεκα (11), που αντιστοιχεί μία σε κάθε κερκίδα. Αυτές είναι κατασκευασμένες από ψαμμιτόλιθο (μονολιθικές). Εν μέρει διατηρείται και ο πλακόστρωτος διάδρομος που μεσολαβεί μεταξύ των προεδριών και της ορχήστρας. Και εδώ έχουν χρησιμοποιηθεί πλάκες από λευκό ασβεστόλιθο Λεπενούς.

Η Ορχήστρα έχει διάμετρο 15,50 μ. περίπου. Πλαισιώνεται από λίθινο κράσπεδο, πλάτους 0,30 μ., κατασκευασμένο από λευκό ασβεστόλιθο. Σε καλή κατάσταση διατηρείται και ο αποχετευτικός αγωγός, ο οποίος περιτρέχει την ορχήστρα κατά το βόρειο ήμισυ, φέρει καλυπτήριες πλάκες ανά 2 μ. περίπου, και λίγο πριν την ανατολική πάροδο γίνεται υπόγειος και συνεχίζει με διεύθυνση από Βορά προς Νότο κάτω από τη σκηνή και το προσκήνιο. Στο δάπεδο της ορχήστρας βρέθηκαν θραύσματα από τα ερεισίνωτα δύο ακόμη τιμητικών «προεδριών» στο ανατολικό και στο βόρειο τμήμα της, αλλά ενδεχομένως υπήρχε και μία τρίτη στο δυτικό. Οι «προεδρίες» αυτές ανήκουν στην τελευταία φάση χρήσης του θεάτρου που χρονολογείται στον 2ο αιώνα π.Χ. και ήταν κατασκευασμένες από λευκό ασβεστόλιθο. Στη φάση αυτή ανήκει και μεγάλη ορθογώνια βάση αναθήματος μεταξύ ορχήστρας και δυτικής παρόδου.

Από την ανασκαφή των ορατών θεμελίων του σκηνικού οικοδομήματος έχουν αναγνωριστεί τρεις οικοδομικές φάσεις. Η πρώτη χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ., η δεύτερη στον 3ο και η τελευταία στον 2ο αιώνα π.Χ.

Όλα τα δομικά-λειτουργικά στοιχεία του θεάτρου λόγω του υλικού κατασκευής χρήζουν άμεσης στερεωτικής και αναστηλωτικής παρέμβασης.

Το αρχαίο θέατρο του Στράτου είναι κτισμένο σε χαμηλή πλαγιά και έχει θέα προς τον ποταμό Αχελώο και την κοιλάδα του. Βρίσκεται εντός των τειχών της αρχαίας πόλης, ανατολικά του διατειχίσματος και πολύ κοντά στην αγορά της. Την θέση του θεάτρου είχε εντοπίσει πρώτος το 1805 ο W. M. Leake, ενώ η θέση του τοποθετήθηκε σωστά στο τοπογραφικό της αρχαίας πόλης

από τον L. Heuzey το 1856. Στη δημοσίευση των εργασιών της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής το 1892 δεν συμπεριλήφθηκε στο γενικό τοπογραφικό της πόλης, επειδή δεν ήταν ορατό. Τη θέση ύπαρξης του θεάτρου ταύτισε και πάλι τέσσερα χρόνια αργότερα ο F. Noack. Οι νεώτερες έρευνες πραγματοποιήθηκαν από το 1990 έως το 1996 υπό τη διεύθυνση του Επίτιμου Γενικού Διευθυντή Αρχαιοτήτων & Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟ, Δρ. Λάζαρου Κολώνα, και με τη συμμετοχή του Dr. E.-L.Schwandner, ως εκπροσώπου του Κεντρικού Γερμανικού Ινστιτούτου στο Βερολίνο. Μόνη επιτρεπόμενη χρήση σήμερα είναι η απλή επίσκεψη.

3. Αρχαίο θέατρο Καλυδώνας: Το θέατρο βρίσκεται πλησίον του Ευνοχωρίου, δημοτικού διαμερίσματος του Δήμου Μεσολογγίου, στον νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Το μνημείο ήλθε στο φως κατά τη διάρκεια των εργασιών κατασκευής της Εθνικής Οδού Αντιρρίου-Ιωαννίνων στην ανατολική κλιτύ του λόφου του Λαφρίου ή Λαφριάιου, όπου βρίσκεται το ιερό της Αρτέμιδος Λαφρίας και του Απόλλωνος Λαφρίου. Οι νεώτερες έρευνες στο μνημείο ξεκίνησαν το 2001 και συνεχίστηκαν έως το 2003, αρχικά σε συνεργασία του Ινστιτούτου της Δανίας με την Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία και εν συνεχεία με την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία υπό τη διεύθυνση του Επίτιμου Γενικού Διευθυντή Αρχαιοτήτων & Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ, Δρ. Λάζαρου Κολώνα και με τη συμμετοχή του Dr. Søren Dietz, ως εκπροσώπου του Ινστιτούτου της Δανίας. Οι έρευνες συνεχίζονται σήμερα από το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Δανίας σε συνεργασία με την τοπική εφορεία αρχαιοτήτων. Η ανασκαφή δεν έχει μέχρι στιγμής ολοκληρωθεί.

Δύο διαφορετικές φάσεις αναγνωρίζονται στην κατασκευή των εδωλίων: οι κατώτερες εννέα σειρές ανήκουν στην πρωιμότερη φάση, ενώ οι λίθοι των υπολοίπων εδωλίων αποτελούν μεταγενέστερη προσθήκη. Η κατασκευή του σκηνικού οικοδομήματος τοποθετείται στην Ελληνιστική περίοδο και φαίνεται ότι είναι σύγχρονη με την δεύτερη φάση των εδωλίων. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ο νότιος τοίχος της παρόδου ήταν τμήμα ενός παλαιότερου κτιρίου, το οποίο χρονολογείται πιθανόν στην κλασική περίοδο. Εάν μπορεί να υποστηριχθεί κάτι τέτοιο, αυτό ίσως αποτελεί ενδεικτικό στοιχείο για την χρονολόγηση της πρωιμότερης φάσης των εδωλίων, αν και κάτι τέτοιο θα πρέπει να επιβεβαιωθεί από την ανασκαφική έρευνα, η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Η ορχήστρα είναι σχεδόν τετράγωνη, διαστάσεων 16 μ. X 14 μ. περίπου, και μία πάροδος τοποθετείται στο δυτικό άκρο της κατώτερης σειράς των εδωλίων. Οι σειρές των εδωλίων ξεπερνούν τις 20 και πλαισιώνουν τις τρεις πλευρές της ορχήστρας. Για την κατασκευή τους έχουν χρησιμοποιηθεί μεγάλοι ορθογώνιοι ογκόλιθοι. Στο φως έχει έλθει και ένα μεγάλο τμήμα της σκηνής με το προσκήνιο στα ανατολικά της ορχήστρας. Στη σκηνή ενσωματώνεται και ο νότιος τοίχος της παρόδου. Μπροστά από τη σκηνή, η αποκάλυψη ορθογώνιων τόρμων υποδεικνύει την ύπαρξη θυρών προς το προσκήνιο, στο οποίο θα πρέπει να υπήρχαν δώδεκα (12) κίονες ιωνικού ρυθμού, από τους οποίους σώθηκαν μόνο οι έξι (6). Μπροστά από το προσκήνιο αποκαλύφθηκε αγωγός, ο οποίος επικοινωνούσε με τετράγωνη δεξαμενή αποθήκευσης νερού. Περιμετρικά της σκηνής και του προσκηνίου έχει έλθει στο φως ένας μεγάλος αριθμός από κεραμίδες, στοιχείο ενδεικτικό για την ύπαρξη στέγης. Μέχρι στιγμής δεν έχουν εντοπιστεί κλίμακες ανόδου των θεατών προς τα εδώλια. Με βάση τα μέχρι στιγμής ανασκαφικά δεδομένα μπορούμε με κάθε επιφύλαξη να διατυπώσουμε την άποψη ότι η πρωιμότερη χρήση του χώρου ήταν για κάποια μυστηριώδη λατρεία. Αυτό εξηγεί και την τετράγωνη κάτοψη της ορχήστρας. Αυτή η αρχική κατασκευή πιθανόν είχε κάποιον αναλημματικό τοίχο μετά την όγδοη σειρά των εδωλίων. Όταν αργότερα κρήθηκε απαραίτητη η κατασκευή θεάτρου, τότε επεκτάθηκαν οι σειρές των εδωλίων. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι δεν έχουν εντοπιστεί άλλα πιθανά σημεία για την ύπαρξη θεάτρου εντός των τειχών της αρχαίας πόλης. Όλα αυτά τα στοιχεία μένει να επαληθευτούν ή να διαψευστούν από την συνέχιση της έρευνας στο χώρο του «λεγόμενου θεάτρου ή βουλευτηρίου» της αρχαίας Καλυδώνας. Επείγει στερεωτική παρέμβαση, καθώς τα εδώλια εμφανίζουν έντονες ετοιμορροπίες. Με δεδομένη την υφιστάμενη κατάσταση του μνημείου επιτρέπεται μόνον η απλή επίσκεψη.

4. Το αρχαίο θέατρο στη Νέα Πλευρώνα: Η Νέα Πλευρώνα βρίσκεται 5 χλμ. περίπου βορειοδυτικά της πόλης του Μεσολογγίου και καταλαμβάνει δύο λόφους της νοτιοδυτικής απόληξης της οροσειράς του Αρακύνθου (Ζυγός). Την οχύρωση της Νέας Πλευρώνας οι ντόπιοι την αποκαλούν «Κάστρο της Κυρά Ρήνης».

Το θέατρο βρίσκεται σε επαφή με τη δυτική πλευρά της οχύρωσης της Νέας Πλευρώνας, περίπου στο μέσον αυτής και σε απόσταση 130 μ. περίπου από την κεντρική πύλη. Πρόκειται για ένα από τα πιο ενδιαφέροντα θέατρα της Αιτωλίας, τόσο λόγω της μοναδικής θέας που προσφέρει προς την πεδινή παραλιακή ζώνη στα δυτικά του Μεσολογγίου, όσο και λόγω μιας σημαντικής κατασκευαστικής ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει. Συγκεκριμένα, το προσκήνιό του έχει διαταχθεί μπροστά και σε επαφή με το τείχος, το κοίλο βλέπει προς τα δυτικά, ενώ τη λειτουργικότητα της σκηνής του θεάτρου συμπληρώνει ο πύργος 3, που βρίσκεται σε επαφή με αυτή καθώς και οι εκατέρωθεν πτέρυγες του τείχους. Από τον πύργο αυτό και προφανώς από τον υπόγειο-ισόγειο χώρο του προσκηνίου, ήταν δυνατή η έξοδος από το τείχος μέσω μικρής πυλίδας που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του.

Ο πύργος 3, διαστάσεων 6,50 μ. X 3,30 μ., που σώζεται σε ύψος 5,70 μ. περίπου, θα πρέπει να αποτελούσε βοηθητικό χώρο της σκηνής και των παρασκηνίων, ενδεχομένως αποδυτήρια των ηθοποιών. Οι πάροδοι του θεάτρου, πλάτους 2,40 μ., αποτελούνται από διαδρόμους που ορίζονται από τους αναλημματικούς τοίχους του κοίλου και τα παράλληλα προς την εσωτερική παρειά του τείχους τοιχία. Όπως αποδείχθηκε από ανασκαφική έρευνα στη βόρεια πάροδο οι είσοδοι των παρόδων προς το θέατρο έφεραν τοξωτό υπέρθυρο. Κατά την έρευνα αποκαλύφθηκαν οι βάσεις στήριξης των παραστάδων, διαστάσεων 0,53 μ. X 0,35 μ. και 0,48 μ. X 0,45 μ., ορισμένα τμήματά τους, καθώς και πέντε λίθοι του τόξου.

Η ορχήστρα του θεάτρου έχει διάμετρο 11,60 μ., είναι διαμορφωμένη με χώμα στο φυσικό έδαφος, χωρίς περιμετρικό αγωγό συγκέντρωσης των ομβρίων υδάτων, τα οποία παροχετεύονταν σε μικρό αγωγό που ξεκινά από το νότιο άκρο της ορχήστρας και δια του τείχους καταλήγει εξωτερικά της οχύρωσης. Το κοίλο είναι διαμορφωμένο στο πρανές και από τα δομικά κατάλοιπα πλην των 15 ορατών σειρών εδωλίων υπολογίζεται ότι πρέπει να είχε συνολικά 25 με 30 σειρές εδωλίων. Ορισμένα εδώλια είναι λαξευμένα στο φυσικό βράχο. Το κοίλο φέρει τέσσερις κλίμακες, εκ των οποίων οι δύο σε επαφή με τους πλευρικούς αναλημματικούς τοίχους του (στα βόρεια και νότια), καθώς και άλλες δύο κεντρικές που το χωρίζουν σε τρεις κερκίδες.

Αν και το θέατρο δεν έχει ερευνηθεί στο σύνολο του φαίνεται ότι μετά τη δέκατη σειρά εδωλίων πρέπει να υπήρχε διάζωμα που χώριζε το κάτω κοίλο από το άνω κοίλο (επιθέατρο) του θεάτρου. Ίχνη της κλίμακας ανόδου στο επιθέατρο είναι σήμερα ορατά στον κεντρικό άξονα του θεάτρου μετά τη δέκατη σειρά εδωλίων.

Τα εδώλια σε άλλα σημεία είναι κατασκευασμένα από ορθογώνιους λαξευμένους λίθους, και σε άλλα, κυρίως στις δύο χαμηλότερες σειρές, στο κέντρο του θεάτρου, είναι λαξευμένα στο φυσικό βράχο. Στο μέτωπο της πρώτης σειράς των εδωλίων και σε τρία σημεία, εκ των οποίων το ένα στο μέσο και τα άλλα δύο προς τις κεντρικές κλίμακες ανόδου, είναι ορατά τα ίχνη των λαξευμάτων της θέσης των καθισμάτων επίσημων προσώπων (αυτά αντιστοιχούν από ένα σε κάθε κερκίδα). Αβαθή λαξεύματα σώζονται και στην άνω επιφάνεια των εδωλίων, όπου προσαρμόζονταν οι μαρμάρινες επικαλύψεις τους, από τις οποίες δυστυχώς δεν διασώθηκαν στοιχεία.

Το θέατρο σε ό,τι αφορά τις δέκα ορατές σειρές εδωλίων η κατάσταση από πλευράς συντήρησης είναι ικανοποιητική και μετά τις παρεμβάσεις που έγιναν εκεί δεν αντιμετωπίζει προβλήματα άμεσης συντήρησής του. Τα υπόλοιπα τμήματα του θεάτρου επείγει να αναστηλωθούν και έχει υπολογισθεί ότι το κόστος ανέρχεται σε 130.000 €. Το θέατρο είναι επισκέψιμο και παλιότερα είχε χρησιμοποιηθεί για θεατρικές παραστάσεις.

5. Το θέατρο του Αμφιλοχικού Άργους: Στον οικισμό Καινούργιο της κοινότητας Αμπελακίων, που απέχει 12 χλμ. από την Αμφιλοχία και βρίσκεται ανατολικά του οδικού άξονα Αμφιλοχίας – Άρτας, σε μία από τις ήπιες απολήξεις του Μακρυνόρους τα προς τον Αμβρακικό κόλπο, διατηρούνται τα ερείπια αρχαίας πόλης, η οποία ταυτίζεται με τη γνωστή από τον Θουκυδίδη σημαντική πόλη της Ακαρνανίας, το Αμφιλοχικό Άργος. Από αυτή την τόσο σημαντική πόλη, που κυριαρχούσε από τον 5ο αι. π.Χ. στην εύφορη παράκτια πεδινή περιοχή, διατηρούνται ορατά τμήματα της οχύρωσής της, τα θεμέλια δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων, ίχνη του θεάτρου.

Η θέση του θεάτρου του Αμφιλοχικού Άργους είναι γνωστή ήδη από το 1916, αλλά δεν έχει ακόμα ερευνηθεί ανασκαφικά, γι' αυτό και είναι ορατές μόνο ορισμένες λιθόπλινθοι του κοίλου.

6. Το θέατρο της αρχαίας Μακύνειας: Το θέατρο της αρχαίας Μακύνειας βρίσκεται στη θέση «Παλιόκαστρο» του ομώνυμου δημοτικού διαμερίσματος του Δήμου Αντιρρίου. Το θέατρο είναι μονόσφηνο και ίσως χρησιμοποιήθηκε και ως βουλευτήριο. Έχει τοξοειδή ορχήστρα χωρίς οχετό και στενό κοίλο χωρίς διάζωμα, με δεκατέσσερις (14) συνολικά σειρές εδωλίων. Για ένα τόσο μικρό θέατρο δεν προνοήθηκαν κλίμακες ανόδου στο κοίλο.

Τα επίσημα ή τιμώμενα πρόσωπα προορίσθηκε να κάθονται στο βόρειο τμήμα της ορχήστρας. Εκεί το τοξοειδές περίγραμμα του κοίλου διακόπτεται κάθετα από τρεις ευθύγραμμες και παράλληλες σειρές εδωλίων με διάκενο περίπου ένα μέτρο, μεταξύ πρώτης και δεύτερης, και εγκάρσιες πλάκες στην τρίτη βορειότερη σειρά ως ερεισίνωτα, που αναμφίβολα αποτελούσαν την προεδρία. Έτσι οι επίσημοι εκτός από τα δρώμενα στη σκηνή έβλεπαν και τους θεατές. Προ των θέσεων των επισήμων υπάρχει λίθινος θρόνος που προοριζόταν για το τιμώμενο πρόσωπο.

Στα ανατολικά του θεάτρου βρίσκεται η σκηνή, η οποία όμως έχει καταρρεύσει λόγω της απότομης κλίσης της πλαγιάς στην οποία είναι κτισμένη, ενώ πιθανή είναι και η σταδιακή αφαίρεση του οικοδομικού υλικού και η επαναχρησιμοποίησή του σε νεότερες κατασκευές. Λίγοι θεμέλιοι λίθοι που σώζονται, όχι όμως πάντοτε στην αρχική τους θέση, μας επιτρέπουν να ανασυνθέσουμε με επιφύλαξη την εικόνα της σκηνής. Υπολογίζεται ότι οι διαστάσεις της ήταν 21,60 μ. Χ 9,70 μ. Εκτός της σκηνής είναι ορατά και τα θεμέλια των στενών παρόδων του θεάτρου. Παρασκήνια δεν διακρίνονται ούτε άλλα στοιχεία του θεάτρου παρά μόνο ένα τμήμα αναλημματικού γωνιώδη τοίχου κατά τη νότια πλευρά του.

Λόγω του εύθρυπτου ψαμμιτολιθικού υλικού της δόμησης του θεάτρου επείγει ο σχολαστικός καθαρισμός και η συντήρηση των κερκίδων και των άλλων λειτουργικών στοιχείων του. Η

έρευνα του θεάτρου έγινε κατά το 1988 και 1989 εξ αιτίας αρχαιοκαπηλικής δραστηριότητας που παρατηρήθηκε εκεί. Μόνη επιτρεπόμενη χρήση είναι η απλή επίσκεψη.

Πηγή: <http://www.diazoma.gr/>

δημοσίευση:

http://stroggyloboyni.blogspot.com/2018/05/blog-post_30.html